

β) Je-li zde důvod zmatečnosti § 260 (nedostatečný obsah rozsudku), přikáže věc soudu, při němž sezení porotní bylo odbýváno a uloží mu, aby ve shromáždění 3 soudců, pokud možno těchže, kteří tvořili soudní dvůr soudu porotního, nový rozsudek vynesl a sice na základě dřívějšího výroku porotců (§ 349).

γ) Shledá-li soud kasační, že rozsudkem soudu porotního zákon byl porušen neb jeho nesprávně použito (§ 344 č. 10—12), má zpravidla naléztí ihned u věci hlavní. Nejsou-li však skutečnosti, které by rozhodnutí svému měl položit za základ, výrokem zjištěny, přikáže věc do nejbližšího období porotního, naznačeného od něho soudu, neb nenáleží-li trestné jednání podle správného použití zákona více před soud porotní, před příslušný soud k opětovnému projednání (§ 350).

2. Částečně může soud kasační zrušiti

a) rozsudky soudů nalézacích; byla-li stížnost zmatečná namířena jen proti některým nařízením rozsudku a soud kasační shledá, že lze je od obsahu celého rozsudku oddělití neb bylo-li rozsudku v odpor vzatému více činů trestných za základ položeno a stížnost zmatečná obmezuje se jen na řízení neb rozsouzení ohledně některého z nich, zároveň však částečné obnovení řízení neb i bez tohoto nový výrok ohledně jednotlivého činu trestného jest možným (§ 289);

b) rozsudky soudů porotních; nedotýká-li se důvod zmatečnosti ku platnosti přiváděný všech částí výroku a oddělení jest možným. V případě tomto nezruší soud kasační tyto netknuté části výroku a rozsudku nýbrž uloží soudu, jemuž věc přikáže, aby je rozhodnutí svému spolu za základ položil (§ 348 odst. 2). Na konci dlužno ještě poznamenati, že se sice soud kasační obmeziti má na důvody zmatečnosti stěžovatelem výslovně nebo zřejmým odkázáním ke platnosti přiváděné, že však, přesvědčí-li se na základě stížnosti zmatečné od kohokoliv podané, že v neprospěch žalovaného nesprávně použito zákona trestního (§ 281 č. 9—11) neb, že tytéž důvody zmatečnosti, ze kterých ve prospěch jednoho žalovaného rozhodnuto, též i u jiného spolužalovaného se vyskytují, který stížnost zmatečnou nepodal, má z úřední povinnosti tak předsejítí, jako kdyby i dotčený důvod zmatečnosti byl k platnosti přiveden (§ 290 odst. 1).

Strach a donucení (*vis ac metus*).

A. Právo občanské.

I. Pojem a význam.

Pohnůtky vůle nejsou pro právní jednání bez významu, a nemůže tudíž v právním obchodě zůstati nepovšimnuta okolnost, zdali vůli byl dán násilným působením určitý směr, či byl-li projev vůle svobodný. Jestliže byl projev vůle tím vyvolán, že v jednajícím byly bezprávnými vyhrůžkami vzbuzeny důvodné obavy před nějakým značnějším nebo méně značným zlem, mluvíme o strachu nebo donucení. Strach a donucení, ačkoli v mnohých směrech se od sebe liší, srovnávají se v tom, že donucení beze strachu není možné, že tudíž donucením strach se vzbuzuje.

Již v římském právu poskytoval praetor straně, která k právnímu jednání byla donucena, určité právní prostředky, jimiž mohla následky donucení, resp. vynuceného jednání od sebe odvrátiti. Donucení rozeznáváme psychické (*vis compulsiva*), jímž právě vzbuzen byl strach, jenž donuceného k právnímu jednání pohnul, aniž by fysického násilí bylo užito, a donucení fysické (*vis absoluta*). Kdežto v prvním případě má

soudce uvažovati, zdali dlužno dotyčné právní jednání pokládati za neplatné čili nic, není žádné pochybnosti, že právní jednání fysickým donucením způsobené jest neplatné a bezúčinné, poněvadž donucení fysické vylučuje naprosto svobodnou vůli donuceného.

II. Obecný obč. zák. žádá při právních jednáních a při smlouvách svobodný projev vůle. Pokud se týče jednotlivých odvětví, kde strach a donucení má zvlášť důležitý význam, sluší uvést:

1. Manželství jest právně bezúčinné, bylo-li důvodnou bázni vynuceno. § 55 dále prohlašuje, jakým způsobem soudce má posuzovati, zdali bázeň byla důvodná; soudce má tu přihlížeti ku velikosti a pravděpodobnosti nebezpečí, jakož i k tělesné a duševní povaze ohrožených osob a má dle zvláštních okolností, za kterých strach a donucení nastalo, uvážiti, zdali bázeň byla odůvodněna čili nic. To, co řečeno bylo o uzavření sňatku, platí též všude tam, kde strach a donucení měly vliv na právní jednání. Všude musí soudce přihlížeti k uvedeným znakům a má dle nich posuzovati, zdali za daných okolností lze míti za to, že uzavření právního jednání skutečné donucení, resp. důvodná bázeň způsobila. § 95 o. o. z. ustanovuje, že manžel, kterýž věděl o bázni, ve které se druhá strana nacházela, nemůže se svého bezprávného činu dovolávati a platnost manželství popírati. Rovněž tato zásada platí pro všechna právní jednání. Vždy může toliko poškozená strana, tedy donucený, namítati, že právní jednání bylo vynuceno, nikoli však strana, jež sama to zavinila.

2. Při zřízení testamentu nesmí býti zůstavitel veden omylem a rovněž nesmí býti k němu pohnut donucením (§ 565 o. o. z.); ten, kdo zůstavitele ku prohlášení poslední vůle donutil, jest z dědického práva vyloučen a ručí třetím osobám za škodu jim tím způsobenou (§ 542 o. o. z.). Z toho plyne, že ve všech případech ten, kdo takového bezprávného činu se dopustil, tedy donucením důvodnou bázeň v jiné osobě vzbudil a tím ji k uzavření právního jednání pohnul, jest povinen k náhradě škody, aniž by z toho svého skutku sám měl jakýsi prospěch.

3. Pro smlouvy vytkly §§ 869, 870, 874 a 875 o. o. z. celou řadu zásad, jež z největší části souhlasí s tím, co bylo uvedeno:

a) Každá smlouva musí býti uzavřena svobodně, tedy beze strachu a donucení.

b) Byla-li smlouva uzavřena pod nátlakem donucení nebo důvodné bázně, není poškozená resp. donucená strana povinna smlouvu tu splniti. Co sluší rozuměti donucením a důvodnou bázni, bylo již shora ad 1. uvedeno.

c) Ten, kdo bezprávným donucením smlouvu způsobil, musí za škodlivé následky poskytnouti zadostučinění, tedy plnou náhradu škody.

d) Donutila-li však třetí osoba stranu bezprávným donucením k uzavření právního jednání, jest smlouva platna, poněvadž za skutky třetích osob nelze činiti kontrahenty zodpovědnými. Měl-li však druhý kontrahent účastenství v tomto bezprávném činu, nastupuje pak předpis § 870 o. o. z.; donucená strana může od smlouvy odstoupiti.

B. Právo trestní.

1. Donucení vylučuje zlý úmysl; byl-li tudíž trestný skutek spáchán pod nátlakem neodolatelným, jest pachatel beztrestný (§ 2 lit. g tr. z.). Neodolatelný jest nátlak tenkrát, jestliže jest takového způsobu, že by mu člověk průměrné mravní síly a duševní statečnosti neodolal

(roz. ze dne 10. března 1882 č. 14561, sb. č. 434). Ustanovení o neodolatelém nátlaku platí též pro přečiny a přestupky (§ 238). Ostatně viz čl. »Úmysl zlý«.

2. Donucení tvoří též skutkovou povahu určitých zločinů a přestupků, tak zejména při vydírání (§ 98 tr. z.), při nebezpečném vyhrožování (§ 99 tr. z.), při krádeži, bylo-li při ní užito nebezpečných výhrůžek (§ 179 tr. z.), při loupeži (§ 190 tr. z.), při neoprávněném donucení k uzavření sňatku se strany rodičů (§ 508 tr. z.).

3. V trestním řízení nesmí býti používáno hrozeb a donucovacích prostředků k tomu, aby obviněný byl pohnut k doznání nebo k jiným určitým výpovědím (§ 202 tr. ř.).

4. Též v trestním řízení důchodkovém vylučuje neodolatelý nátlak přičetnost (§ 15 ad 3 tr. z. důch.). Doznání má průvodní moc jen potud, pokud bylo učiněno dobrovolně (§ 686 lit. a tr. z. důch.).

Strany sporné viz Spor.

Stravovny.

Stravovny jsou jedním z nejnovějších pokusů v oboru chudinské policie; účelem jejich jest, aby lidem bez prostředků se potulujícím byla opatřena práce a výživa a aby tak před žebrotou byli uchráněni. Idea zapatření a poskytnutí práce tvoří právě podstatu jedné z nejobtížnějších otázek v oboru chudinského zákonodárství. Ústavy práci sprostředkující, byť i byly sebe účelněji zařízeny, nestačí k tomu, aby zaopatřily práci zejména osobám cizím, které neznajíce země a lidu bez prostředků se potulují a jsou přímo nuceni žebrotou si zaopatřovati, čeho nejnutněji k výživě potřebují; stravovny mají právě této třídě, tedy nuzným potulujícím se osobám přispěti a jsou tudíž, jak již jméno samo naznačuje, ústavy, v nichž se má takovým nuzným k výdělku však způsobilým osobám strava a byt poskytnouti. Není však úkolem stravoven opatřiti takovým osobám výdělek nebo trvalé zaměstnání pro budoucnost, nýbrž poskytnouti toliko okamžitý útulek těm, kdo v cizině bez výdělku těkají a práci hledají nebo vůbec k práci jsou způsobilí; těmto má býti v jich nouzi udělením práce a poskytnutím stravy a bytu pro nejbližší čas vypomoženo. Stravovny mají však též účel další, totiž zabrániti tuláctví a žebrotě a slouží tudíž též chudinské policii.

V Nizozemí a Belgii byly již v roce 1823 zakládány chudinské kolonie, v nichž chudí jako osadníci měli býti zaměstnání a tím před žebrotou uchráněni; avšak následkem nedostatečné organisace nemají tyto kolonie žádných příznivých účinků.

Stravovny jsou výsledkem doby nejnovější. Zavedeny byly již ve většině rakouských korunních zemí, tak zejména v Dolních Rakousích (zák. ze dne 30. března 1886 č. 29 z. z. a nov. ze dne 23. března 1888 č. 45 z. z.), na Moravě (zák. ze dne 19. února 1888 č. 45 z. z.), ve Štýrsku (zák. ze dne 30. října 1888 č. 50 z. z.) a v Horních Rakousích (zák. ze dne 7. listopadu 1888 č. 23 z. z. a vyhláška ze dne 6. března 1889 č. 7 z. z.) a byly konečně v nejnovější době též v Čechách zřízeny (zák. ze dne 29. dubna 1895, část 15 z. z.).

Nejdůležitější ustanovení ohledně stravoven jsou :

Do stravoven se přijímají nuzní, avšak k práci způsobilí cestující obouhého pohlaví bez ohledu na příslušnost. Místa, kde stravovny mají býti zřízeny, ustanoví zemský výbor ve zrozumění s místodržitelstvím. Osoby, které